

1275/4

Наша реч

ЛИСТ ЗА ЕКОНОМСКА,
ДРУШТВЕНА И КУЛТУРНА
ПИТАЊА

ИЗЛАЗИ СВАКОГ 1 и 15 У МЕСЕЦУ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК
ДАРИНКА СЕЛЕНИЋ

Број стаје 1 динар

Све пошљике слати на адресу
уредништва

Ваљево, 1 септембра 1936

Уредништво и администрација
у Ваљеву, Косачића Венац 47

Претплата за годину
24 динара

ФАШИЗАМ ИЗАЗИВА

Страшна катаклизма, проузрокована империјалистичким тежњама великих сила и индустријских магната, која је завршена пре непуних двадесет година, значајна је и почетак остваривања новог духа солидарности између народа на бази једнакости и узајамног поштовања, на бази колективне безбедности и неделајности мира споља и социјалне правде изнутра. Међутим, тај нови дух, који је значајно почетак киднаса са старим и наговештавао долазак једнога новог друштвенога поретка, подривајући вековне привилегије оних који су управљали светом и који су интересе целине и заједнице потчињавали својим личним интересима, наишао је убрзо на отпор од стране оних који су имали да са његовим оживотворењем буду коначно и за увек ликвидирани. Јер остварење социјалне правде значило би и значајно уништење деобе која данас постоји на оне који раде и оне који живе од туђег рада, значајно уништење класа а тиме и привилегијаних редова данашњег друштва. Тако, пак, уређено друштво, друштво које би, свакако, представљало најсавршенији облик људске организације који је до сада постојао, наметало би само по себи потребу и могућност координације свих народа у једној заједници везаној нераздвојивим интересом мира. Социјална једнакост у земљи повукла би и мир у међународним односима, а то би значило остварење циља друштва.

Овој тежњи супротставио се отпор повлашћених и он се појављује у разним формама. Данас, пак, фашизам представља његову најпотпунију форму и као такав спречава остварење социјалне једнакости и мира у свету. Он се јавља увек и нарочито у оних земљама где је покрет за једним бољим друштвеним поретком узимао већег маха и до сада је, на жалост, успео да постигне извеснога успеха. У моменту када је требало ослободити милионе пољопривредних радника од најамног рада на великим латифундијама северне Италије и учинити их сопственицима њиховога приноса путем колективизације производње, капитализам устаје и „походом на Рим“ узурпира власт заводени најсавршенију диктатуру која је данас довела Италију до руба економске пропасти. Социјална демократија Немачке, и поред многобројних грешки које је чинила, припремала је пут новоме друштву, чије је остварење постало све више само питање времена. Крпна индустрија преко Хугенберга и Крпуна, заједно са војничким круговима, преко лажног демократе маршала Хинденбурга користи се националсоцијализмом Хитлера и обмалује немачки народ разним фалсификатима, уништавајући сваку слободу. Биле су, пак, довољне само четири године па да покаже сво банкротство фашизам у Немачкој. Привредна криза, каква никада и нигде није постојала, већи број незапослених него што је икада био, оскудица у намирницама каква се ни у време рата не памти, концентрациони логори са хиљадама најбољих духова Немачке, најобичније извртање научних истина и чинишница историје, сви су то „резултати“ једнога ненародног режима. Стари реакци-

онар Цанков у Бугарској поново диже главу јер се бугарски народ буди после десетогодишњег покоља који је овај вршио над њим. Устанак побуњеника у Шпанији, вођен од непародних и потплаћених официра и мантија језуитских реакције, макар и под фирмом национализма, израз је борбе између фашизма и једног стремљења ка бољем и срећнијем друштву.

Фашизам је унутар сваке земље покрет против слободe, једнакости, напретка, покрет против демократије. Он, међутим, самим својим постојањем значајан покрет против идеје колективне безбедности и мира у свету.

С једне стране фашизам не може никако да сакрије пред народном масом све добре особине правих демократских режима, те се настајањем оних, његови темељи, који су и тако доста слаби, још јаче љуљају, тако да он мора да тежи на томе да таквих режима сасвим нестане, па било у којој земљи да они постоје, јер њихов одблесак претставља значајан минус за њега у очима маса које су изложене диктатури фашизма. С друге стране фашизам, слаб у земљи и доводиће земљу до привреднога краха, покушава, под разним маскама да покрије своје банкротство извесним успесима на међународном пољу, изражавајући тако чисто империјалистичке жеље и тежње за освојење пијаци, све, да-

кле, основне тежње крупнога капитала. На тај начин, фашизам, све док постоји и где год постоји, претставља сталну опасност за мир.

Многобројни догађаји последњих година јасно показују тежње фашизма. Надирање Јапана у Кину, рат Италије у Абисинији, заузимање Рајнске области од стране Хитлера, устанак у Шпанији који је припремљен и омогућен од Немачке и Италије, еклатант су доказ свега тога. Акт за актом се нижу којима фашизам све јасније показује своје империјалистичке и освајачке циљеве. Демократија, међутим, не реагира. Она верује у своју моћ и коначну победу. То је веровање свакако оправдано и слом фашизма, као и слом система и привилегија чији је он израз, неминовна је ствар. У то се не сме сумњати и поред свих слабости које демократија кад кад показује. Међутим, демократија, верујући у себе, покушава да се са фашизмом споразуми чинећи му уступке. То већ траје неколико година. Допуштено је Хитлеру да установи редовну војску, да демилитаризује Рајнску област, да се неограничено оружја; допуштено је Италији да окупира Абисинију и т. д. Ове концесије, учињене су фашизму у нади да ће се он одрећи крајњих циљева и задовољити постигнутим. Све је то учињено да би се избегла једна нова кланица од које би народне масе имале само штете. Ме-

ђутим фашизам се све више оружја, сваки даном чини нове прекршаје међународних уговора и права и ставља свет пред вршен чин. У томе он до сада није показао намеру за крајем и пред демократијом се поставља питање даљег држања. Да ли и даље чинити концесије и споразум са фашизмом или му се, пак, супротставити?

Основна грешка је већ учињена и она се состојала у непознавању праве природе фашизма и његових првих циљева. Демократија није, у први мах, схватила да фашизам мора да тежи угушењу демократије у целој свету и да врши империјалистичка завојевања. Све је то битан и суштествен услов фашизма као таквог и од тога се он неће и не може одрећи. Пре или после он ће бити стављен пред дилему: или његова пропаст или предузимање аката који, ће имати да значе рат и, ако успеју уништеће демократије као система а са њом и свих слобода. То данас постаје све јасније и призор Шпаније је свакако еклатант доказ тога. То, пак, мора и да послужи као мерило демократије при заузимању даљег става према фашизму: да ли и даље чинити концесије и споразум са фашизмом или му се пак супротставити.

Давање концесија само повећава жеље фашизма и његову незајакљивост. Фашизам већ изазива и то ће чинити у будуће све више и на све дрскији начин. Отуда се нужно намеће и став демократије према фашизму. Потребно је да се она енергично одупре фашизму и, враћајући га у границе мере, покаже му своју снагу.

Д-р Борислав Т Благојевић

Смисао нашег родољубља

„За спас отаџбине“, за „препород нације“ исписали су на својим заставама фашистички крстани у борби против демократије и њених установа које су осласили за аниционалне и опасне по даљи развистак нације. Отаџбина је фашистима увек на језику, њоме се закљичу, а домовањским интересима правдују све своје поступке. Када народу вежу и руке и ноге, говоре да је то у његовом интересу; када му одузимају хлеб, кажу да је то омет у његовом интересу; када га шаљу на кланицу, причају му да гине за своје највише идеале.

Видели смо много нације које је фашизам „препородио“. Изгладиле и обесправиле милионске масе, притишчене циниковим државним апаратом, којим рукује једна партија по команди пендљивих али свемоћних господара „препоробене“ нације. На ломачама горе најбоља дела људске мисли; у концентрационим логорима трули цвети нације; омладина се васпитавала за самоубиство.

Овакву отаџбину желе сви фашисти за своју нацију.

Овакву отаџбину неће наш слободољубиви српски народ, који је својом историјом посведочио да се уме борити за своја национална и социјална права. Пре 130 година презрена српска селачка раја дигла је куку и моштику — како пева народна песма — на шурску имерију, разбила вековне окове ropства и другим балканским народима укавала пут ослобођења. Доцније, на крају прошлога века, борбом селаштина, младе грађанске класе и најмлађе радничке класе, створена је демократска предрашна Србија, коју су остали југословенски народи назвали Србија — слободна. Дода од 1903 до 1914 године, владаштина краља Петра Карађорђевића, јесте влатно доба српске демократије. После рата, демократска права разарана су све нише док нису најзад пошито укинута. Али народ је отерао са власти оне који су га својом уравном отпачкали до голе коже и живот му учинили неподошљивим.

У свести нашега народа живи слободарски дух хајдука и ускока, јунаштво бораца првог и другог устанка, смелоста радикалног покрета, жеља за слободом Светозара Марковића и селачког вође и мученика Адама Богосављевића, снага радничког покрета из кога је ишао Димитрије Туцовић, усмелона на незнате и безимене селачке, радничке и грађанске, који су се борили да српском народу буде боље. Са овим моралним кашпалом наш народ хоће да изгради своју отаџбину на неразрушеним темељима демократије. Хоће да у њој живи слободан и задовољан, да сваки појединац живи од свога рада, да у земљи буде правде, да се просвета прошири и у најзабаченија села.

Таку домовину почињемо да градимо. У тој послу биће пуно препрека, али народ ће их све савладасти, јер ми верујемо да ће народ сам себи створити бољу будућност него ако тај посао повери неком фашистичком „шабранику“, који би му се нашуро.

Нека рад Омладинског конгреса за мир у Женеву буде плодноносан!

Од 31 августа до 7 септембра заседаће у Женеву Светски омладински конгрес за мир. На том конгресу омладина целог света расправљаће о томе како да се спречи рат и обезбеди народима живот у миру. Омладина се састаје у Женеву баш онда када је ратни пламен запретио да запади цео свет. На Истоку, јапански империјалисти сваког дана грабе кинеске провинције и спремају напад на Совјетску Унију. По њиховом плану, после Русије уследио би напад на Британску империју, па онда коначан обрачун са Америком. У Африци, италијански властодршци спремају се за нова остојења. Разбојнички напад шпанских фашиста против законите народне владе хоће да искористе и италијански фашисти и немачки националисти да би уловили нешто у мутноме, да би, ма и по цену најкрвавијег рата, остварили своје колонизалне захтеве. Образује се фашистички блок Немачке, Италије, Аустрије, Мађарске и Бугарске у циљу да се ратом измене садашње границе, униште мале државе, а многи народи баце у колонијално ropство.

Иако је ратна опасност велика, рат није неизбежан. Целом човечан-

Привредни проблеми

Берба шљива за сушење

У међународној трговини сувом шљивом наша земља долази међу прве у свету. Одатле проистиче значај суве шљиве. То је један важан и неискрпан извор родног богатства. Ове године род шљива је обилан. Да ли ће сви или бар неки корист од тога имати сами воћари, то је још питање као и за све остале производе наше полупривреде. Не вреди много родне године, ако не користе највешним делом селу. За сирову шљиву сматрамо да се неће лако одржати повољна цена. У том случају треба што више шљива осушити, јер ће се лакше обезбедити њена добра цена и продај, утолико пре што ће берба у Калифорнији, најој највећој конкуренткињи у шљиварској производњи, оманути. Због тога је од интереса да скренемо пажњу на моменат и начин бербе шљива, намењених за сушење, како би се избегавале грешке које се у томе редовно понављају и добио првокласан квалитет.

Квалитет суве шљиве је први услов за њену добру проћу и високу цену, а он зависи највише од квалитета сирове. Одмах истичемо да је шљива најбоља за сушење кад је потпуно зрела. Тада она има највише шећера, вода јој се смањује, има највећу тежину и запремину — крупноћу. У таквом стању се брже осуши и мање потроши горива, те је сушење економичније. Да би се избегла пре времена берба, треба имати у виду моменат и начин бербе. Најбољи квалитет суве шљиве, њена највећа тежина и најеконичније сушење могућу су само кад су у питању потпуно зреле шљиве. Суве шљиве, добијене од недовољно зрелих сирових, неукусне су, неугледне, са мало шећера, накселе, осетно лакше по тежини, а сушење траје дужи и скупле је, и најзад теже се чувају услед недостатка шећера. Напротив, суве шљиве, добијене од потпуно зрелих сирових, брже се суше, потребне мање горива, те је сушење економичније, теже су, боље по изгледу, имају сјајну pokožицу која се у трговини нарочито цени, имају

ству рат се не може наметнути ако оно то неће. Али за уклањање ратне опасности ма где се она појавила, потребна је снажна акција свих народа, демократских влада, Друштва народа, политичких организација. Потребно је за мир мобилисати народне масе, јер владе и Друштво народа могу имати довољно снаге ако иза њих стоје милионске масе, одлучне у одбрани мира, решене на све жртве за одбрану мира, вољне да изживају рата онемогуће започињање или вођење рата.

Ратове воде већином млади људи. Ако се омаднина целог света спознаде да ратона више не сме бити, да се сви међународни спорови имају решавати мирним путем, да се међународни уговори морају поштовати, онда можемо бити мирни за судбину човечанства.

У прошлoм великом рату наш народ поднео је незапамћене жртве. Две царске и једна краљевска војске газиле су Србију. Огроман део физички и морално најбољег становништва изгинуо је. Када су се вратили са фронта, наши војници нашли су разорена своја огњишта. Велики број инавалида са својим унакаженим телима потсећају нас још и данас свих ратних страхова. Зато наш народ уме ценити мир. Као чиједан народ на свету.

Наша омладина, жељна мира и напретка, хоће мир. На данашњи дан, када се састаје у Женеви светски парламенат омладине, са наших нива, из радионица, из фабрика, из рудника, из наших школа, са села, и из вароши неки одлети пламени поздрав Југословенске омладине Женевском конгресу, са жељом да тамо окупљена омладина најуспешније испуни свој велики задатак.

више шећера, укусне су, са изјатним аромом, и уопште имају већу трговачку вредност, па се лакше уночвају.

И поред тога, кад нас се берба обавља готово редовно превремено, пре потпуне зрелости, и на најгор начин — млаћењем мотком. Омлаћу се редом свака шљива. При томе се млати и зрела и зелена одједанпут, иако ни на сваком поједином стаблу нису све шљиве једновремено сазреле. И, што је још горе, обијају се родни пувољци или границе, те се смањује берба за следећу годину. Јер се добија неједнака берба по зрелости која даје одговарајућу неједнакост у квалитету сувих шљива. На једној шљиви, у време када се сматра да су плодови сасвим зрели, има у ствари полузрелих, скоро зрелих и зрелих. Многи искусенији практичари оправдавају ранију бербу тиме што сматрају да ће обезбедити бољу родност. То се не може узети као оправдање. Ако је родност претерана у једној години, може се у следећој години очекивати слабија берба, без обзира на време брања — при потпуној зрелости или раније. Да наведемо неколико података о берби шљива за сушење у Калифорнији. Тамо се шљиве, пошто потпуно сазру, остављају да саме опадају на добро обрађен, тропан, површински слој земљишта. Ту остају недељу дана, када се све што је опало купи и подвргава сушењу.

Тако за три недеље. Што остане отресе се после неколико дана. Тиме је берба завршена. Док су на земљи, плодови губе нешто воде, те су веома погодни за сушење. У Француској, најој другој конкуренткињи у шљиварској производњи, берба се врши податресом и поступно, у неколико махова, према дозревању, остаје непокупљена два до три дана и после подвргава сушењу.

Сматрамо да и код нас треба вршити бербу шљива за сушење само при потпуној зрелости, податресом и поступно, како дозревају. Претходно би требало очистити земљиште под шљивама од њомби и корова, прострети помало сламе. Код млаћих пољака трести цела стабла, а код старијих поједине неће гране, али не сувише јако да не би опалили и поједини зеленији плодови. Прво податресање треба извршити кад почну опадају у невој мери природно сасвим зрели плодови, не црвенији; друго после неколико дана, и тако редом у три партије. Скупљене плодове не остављати у дубоке судове, већ у плитке да се не би мешали и повређивали под сопственом тежином, при чему испури велики део слатког сока. Најбоље је извршити одмах сортирање и по крупноћи, јер ће сушење бити боље и уједначеније, и добиће се изврстан квалитет. Дакле: сортирање, уједначавање по зрелости и по крупноћи има великог практичног значаја.

Овакав начин борбе је много кориснији, а није ни непрактичан, ни скуп ни тешко изводљив.

Ing. agr Душан Станковић

Изгледи за уноччење шљива

Велику бригу задаје нам питање куда да се пласира један огроман вишак шљива који ове године имамо. Стручњаци тврде да ћемо у Југославији имати за извоз у овој сезони око 5.000 вагона сувих шљива, а свежих шљива би се могло извести неколико десетина вагона. Тај велики род условљива ниску цену, која се сада рачуна на око 2.50 динара од килограма сувих шљива, али не треба да нас нимало чуди ако ова цена, с обзиром на неорганизованост наше извозне трговине, буде испод 2 динара.

Треба имати на уму да смо прошле године имали у целој држави само 1.000 вагона сувих шљива, па се и та количина повлачила до краја марта, док је најзад продата по цени од 5 динара. По овој цени куловала је само Немачка и тако се и на исплату ове цене чекало, кроз југословенско — немачки клиринг, скоро годину дана.

Кад, дакле, имамо на уму да смо прошле године имали снега око 1.000 вагона шљива и постигли цену од 5 динара, онда какву цену можемо очекивати сада, када ћемо имати 5.000 вагона шљива за извоз? Никакво чудо, ако та цена буде још јефтинија.

Цена на бази од 2.50 до 3 динара може се одржавати само уз озбиљну интервенцију државе, али утицај појединца и група који у једном најужем кругом интересе осујете сваки подухват од општег значаја, — раде и погама и рукама да остане слободна анархија у трговини шљивама. То се види већ и из следећег.

По уговору са Немачком, по одређеном контингенту, ми треба да користимо снижену царину за увоз 1.000 вагона сувих шљива у ову земљу. Тамо постигнуте цене за нашу шљиву су несоразмерно неће од нас на слободним пијацима на другој страни, тако да та разлика по вагону може износити и 10.000 динара. Ова разлика по логици нормалних људи не може припасти појединцима већ целини — држави. Међутим, београдске извознице и „извозници“ у друштво неке заједнице бирократије траже да се тих 1.000 вагона за Немачку поделе њи-

ма и задругама, да они то ишлеу у Немачку, не обавезујући се ничим да ће и једну пару неће цене од те велике разлике дати произвођачима. Људи, опет, који мисле да не треба и несме да се све окрене око наших личних ценова, стоје на становишту да државна организација Призид треба тај контингент шљива за Немачку да задржи у својим рукама и да она, купујући од трговаца и задруга, уједно кроз два до три месеца довоза врши интервенцију на пијаци како цене не би изузетно паде.

Разлика која би Призиду на овај начин остала, неће отићи у ценове повлашћених појединаца, већ ће остати у државној каси за даље интервенције у којима држава мора додати тј. губити. А такве су интервенције још и како потребне.

Нажалост, ни до данас није ово питање дефинитивно решено и не зна се његов исход: хоће ли се даће дати један профит великом капиталу или ће се ићи путем корисницима за велики део народа — произвођача шљива у нашој држави.

Једну карактеристичну чињеницу вредно је овде истаћи. Немачка је нама дозволила и увоз 500 вагона свежих шљиве уз смањену царину. Очекивало се да ће се ова количина шљиве у Немачку увести тако да званичне установе одреде како ће и ко тај контингент извозити. Међутим, десило се нешто сасвим друго. Немачка влада је овај контингент поделила на 9 својих увозника уз услов да ову количину смеју набавити само од *„Восточнег Вохарског савеза“*? Зар ова солидарност фашиста и у овој трговини није карактеристична?

У Љотиневом савезу и нема шљивара већ виноградара, уколико и њих има и они „задругари“, немајући задругарских шљива, ове купују у Брчком и на другим пијацима јединице њего солидни трговци. Питамо коме ће отићи зарада од ове монополисане трговине, која ће изнећи више од динара по килограму шљива? Произвођачи сигурно неће ништа добити, већ једино валда фонд за пропанду „велике идеје“ малог господина Љотина...

Миљко Корач

НАША СРЕДИНА

Кафанског политичара, о коме је прошлог пута било речи, карактеристично несигурно и безверно да се стегнуто може открити, неактивност у свету друштвених збивања, критички став према свим социјалним струјањима и нарочито уверење у сопствено свезицање. Кафанском политичару по своме разорном дејству раван је исто тако чест човек наше средине у коме се сугинуто све особине фушерлука, срачуналог да кроз извитоштерени друштвени и политички морал доведе до шаћара и високих положаја. То је посебан тип политичког артипера, који се сустрече овде и тамо, готово на све могуће прератке акробације ако је то пут близи постављеном циљу.

Није то човек нежан за једну професију, која би га најчешће дала зато што би јој, на пример, био најближи. Напротив, он је учитељ, инжењер, професор, било који други интелектуалац, на једној страни, док се на другој с исто толико успеха рекрутује и из реда трговца, изумњих занатлија, индустријалаца, па чак и добротворних селака.

Отсуство политичког васпитања широких народних маса створило је згодан терен да се овај тип човека ипак средине изрази. Једино благодарећи ту чињеницу он је више пута и успео.

Он је радо нићен док је богат, радо слушан и кад напразно преклана, опет зато што је богат, понекад чак и неодољиво зато што је економски надовољнији. Он куњује свест бирача, ако хри своје политичког циљу, бескрупулозно се обара на све истине које га спречавају, жудно тежи да по цену многих комбинација бар једном успе.

Гледали смо га код нас и другде уочи изборних избора. Мандат је био мамац за којим је хитао, чаша-чашајући рулу несесних селака, питајући се с пљима у жучном предизборном испричавању или делећи им, на изглед широкогрудом, помоћ да би их купио. На збојовима очај од конфузности, провинцијалног сремљених лажи и марифетлука. Отсуство сваког иделизма, који одушевљава, честитости, идеолошке одређености и чак логике. Овај тип је тип кратке памети, који никада није ни помишљао да у додире с народом највише допринесе истраживање, доследност и борбеност и да нема успеха без наоружања тим особинама.

Шарлатанско наступање у политичким пословима дисквалификује га преко његовог очекивања. Ту мало помажу и оне сигне пакости што их, под његовом одушевљења за њега, чини његовим букани озбиљним противницима, а још мање окршаји левичама, зачети као стегнуто политичким обрачуна у његовој заблуделог можданог покорници.

Макар да је понекад ретко истрајан, тип политичког шаћарније у крајној линији не успева. Бива да пуно пута проћу године његових нестварљивих жеља, а ми га истог срећамо. Истог у толико што га фикс идеја да постане славан човек никако не напушта. Циљ личног обогаћења и уздижућа и даље му је пред очима. Трудећи се да га достигне, сада, на измаку из зрелог доба у старост, он показује смешно копирање, пошто су се све околности промениле. Више се на њега не гледа као на газду човека, коме је љубиност остављала на вољу да се лудира. Сада када је проћерао скоро сву своју имовину, сав свој углед и многим њиугама за овом или оном партиском авантуром, уништи реноме озбиљна човека, на њега се указује као на занешеека и промашену личност, понекад с осудом, а најчешће с осмехом.

Али проблем политичког шаћарније није тако једноставан. Као црв заразно, врло често док је у снази, он нагрза полет народних прегнућа. Због тога отстранити га из политичког живота исто је што и уклонити љомбаст камен на равном друму.

СЕЉАШТВО И ЊЕГОВИ ШКОЛОВАНИ СИНОВИ

Синови сељака који беже од села

Сељаштво је данас као богат мајдан, чији се власник једино брине како ће за што краће време да извуче што више златоносе руде, без обзира у каквом ће стању бити такав мајдан и докас ће бити могуће такво вађење руде. Овакав став према сељаштву имају безмало па сви, који с њим долазе у било каква додир. Њега искоришћавају и трговци и банкарски и индустријалци и многи други, па најжалост, и његови школовани синови, не водени рачуна у каквом се стању оно налази, шта му недостаје, како би га требало организовати и оспособити за привредно јачање, просветно и културно подизање и социјално изједначавање са осталим стаљекима, који су у много повољнијем положају.

Сељак дубоко осећа своју запуштеност и немоћ да се сам из ње исклепа и изједначи са осталим привредницима, који лакше живе. Он је свестан свога погчињенога положаја, у коме се налази према осталим просвешћенијим и повољнијим друштвеним групама. Отуда она жарка жеља сељака да школује своје дете, нако је редовно присиљен да за то подноси тешке жртве. Сељак жели своје детету бољи живот, као сваки родитељ, а зна да ће га у граду имати као школовано и изучено, те због тога са највећим напрезањем одваја и од уста својих само да оконча школовање свога детета.

Сељак не само што жели бољи живот своје детету да створи, већ тиме прижељкује и помаже себе и својих од школованог сина, па и својих колишња, а у крајње прижељкивању и помагане целог сељаштва. Само ове жеље које полазе на свога сина дају му снаге да поднесе једно тешко и дуго напрезање, које изискује школовање деце. У сваком случају од свога сина очекује да ће бити на његовој страни, уз њега и његову браћу, да ће бити од користи за сељаштво. Ниуком случају сељак не помишља да ће му се школован син одрдити и отуђити од села, а још мање од њега самога и од његове куће.

Ретко се када остваре жеље које сељак гаји у себи док школује свога сина у погледу његова држања после завршеног школовања, а скоро редовно се испуњавају његове бојазни у погледу одроњавања. Сељаци се интелектуалац мучи кроз цело школовање, оскудева у свим животним и школским сретствима. У души му се гомила завист према имућној варошкој деци, с којом учи и која у свему обилује. Кроз дуго и мучно школовање само га бодри једна нада, да ће и сам бити „господин“ и да ће се на крају искобелати и изравнати са богатшћиним синовима. Та га мисао свега прожима и даје му снаге да истраје.

Кад заврши школу и кад постане „свој човек“, само се о себи брине и истрајно се труди да се што више „разсељачи“. Утана се у варошке гезде и господу, који му постају узор, јер их је и за време школовања гледао са страхопоштовањем. Њихово друштво му је потребно, како би и сам изгледао што више „господин“. За њега постаје њихово богатство и лени живот главни аршин којим се мери вредност човека. Место да тим „угледним грађанима“, о чије се друштво јасни, наметне своје мишљење и погледе на живот и свет, он и сада као ђачић њихово прима. Прима то мишљење и онда када је против његовог села, чијом се мукот школовао, па чак и онда када је директно против његових најрођенијих, који су се мучили за њега.

Када је постао самосталан и почео свој хлебца да јесте, када је већ загазио у процес „погоспођивања“, онда су му његови из села, чак и његови најрођенији, са својом сиротињом и протостом на терету. Врло често их се стиди, па их и избегава, јер га они опомињу на ње-

гово порекло „из нижих редова“, а то му смета, како он верује, угледу и достојанству.

Док је њак био и долазио за време школских распуста кући, још није била раскинута она нитица веза између њега и села. Као госта су га сматрали. Ипак је био радо гледан од свију и чашћен најбољим залагајима. Када је постао независан од села, везе су ослабиле, редовно његовом кривницом, уколико их и после није одржавао ради длањег искоришћавања, па макар било то у виду корпе воћа, којега нарапилића, сисанчета и сличног. Није више себе сматрао материјалним и моралним дужником села, већ је постао само надувени и „учени“ његов критичар, служећи се истим оним аргументима, које је чуо од разних зеленаша или својих варош-

ких другова и пријатеља иза кафанског стола. Почео је да се одужује овима, код којих није био задужен.

Уместо оваквог држања, које нијмао не служи на част сељачким школованим синовима, они морају ићи новим, у исто време правим путем. Они морају и после школовања одржавати везе са селом и својима, још јаче и присније него док су се школовали. Село од њих очекује своју обнову. Према њему они имају обавезу да га подигну, просвете, унапреде, просвете и поведу. Када би највећи део сељачких синова пошао овим путем одуживања свога дуга селу, тада сељачки гуњ и опанак не би била симбол унижењих сељака, економски запостављених и друштвено заосталих, него би напротив били симбол мукотрпности, али најпоштенијег привређивања.

Сељаштво очекује своје синове да му помогну! **Dr P. Мијушковић**

Олимпијада = фашистичка маскарада

Спорт као сретство политичке пропаганде

Месецима је званична влада у Немачкој вршила систематску пропаганду у целом свету за берлинску Олимпијаду. Утрошени су милиони марака за изградњу огромног стадиона и олимпијског села. Даване су највеће повластице посетиоцима сине у циљу да та приредба буде што сјајнија. „Фелкшнер Беобахтер“, главни орган националсоцијалистичке странке, посвећивао је свакодневно по неколико страница Олимпијади, њеним приредбама, извођењу утакмица и резултатима.

Не може се објаснити само спортским циљевима овако грозначава приредба целе Немачке. Ту је свакако било и других намера, у првом реду политичких. Са овом међународном спортском приредбом владајући режим у Немачкој хтео је да засени цео свет својом техником, радом, дисциплином, као и тобожњим благостањем. Хтело се разбити већ формирано светско мишљење о приликама у данашњој Немачкој и о њеним ратним приредбама.

Међутим, шта кажу посетиоци који су се вратили ових дана са Олимпијаде? Онима, који су пажљиво посматрали прилике око себе и који се нису дали заварати спољним блеском парада, пале су у очи карактеристичне чињенице. Један од тих учесника излаже у листу „Време“ од 25 августа ове године шта је видео за време свога боравка у Берлину. Страним гостима приказан је један филм у коме се велича немачки милитаризам за време Светског рата и где су нарочито истакнуте сцене, кад немачки војници убијају своје противнике, што је сасвим разумљиво изазвало револт, протесте и звиждање код гледалаца. Свугде се величала немачка војска до зуба наоружана пушкама, митраљезима, топовима, тенковима и авионима. Један официр, доделен југословенској репрезентацији, покушава је да држи такмичарима предавања о националсоцијализму, али су му сви окренули леђа, јер нису били вољни да слушају славопојке о режиму, који је толико омрзнут у демократским земљама.

Тако је, дакле, владајући режим у Немачкој на груб начин искористио једну мирољубиву међународну спортску приредбу у своје политичко-пропагандне сврхе.

Али у томе, верујемо, није успео. Није успео да нас убеди у своју мирољубивост, јер је истовремено са истицањем пацифистичких паролла на Олимпијади, тај исти режим слао своје ратне бродове у шпанске воде да помогну побуњеницима и изазову светски пожар. А да би супротност између речи и дела била што

нећа, немачка влада је одмах по завршетку Олимпијаде прогласила двогодишњу војну службу.

Још мање можемо веровати неискреним изјавима званичних немачких кругова о њиховој жељи за миром, када у њиховом јеванђељу, Хитлеровој књизи „Моја борба“, пише да Немци морају освојити својим мачевима земљу за своје плугове у пољској и совјетској Украјини.

Ни Олимпијада у Берлину није ниуколико одговорила својим циљевима: да зближи помоћу спорта и игре народе целога света у љубави и миру. Та Олимпијада била је у ствари — фашистичка маскарада.

Нова управа Удружења занатлија за срезове ваљевских и подгорски

Занатлиско удружење за срезове ваљевских и подгорски је установа принудног карактера којој је циљ да штити стаљешке интересе својих чланова. Али на дан скупштине, одржане 23 августа у дворани Занатлиског дома, могло се јасно запазити да је и ова установа, по курсу новог времена, била предмет политичке ветрометине. Ивесни људи који немају ничега заједничког са овом установом, још уочи скупштине разишли су се по јединим кафанама и водили агитацију за ову или ону листу, као да се радило о неком далеко значајнијем избору.

Код чланства је постојало разумљиво интересовање ко ће даље управљати судбином Удружења. Биле су истакнуте две листе. Једна на челу са досадашњим претседником, г. Тодосијем Филиповићем, опанчарем, а друга на челу са г. Драгољубом Карићем, браварем из Ваљева. Жалосно је било посматрати ток рада ове скупштине. Иако се претседлавајући трудио да одржи ред, извесни букачи били су безобзирни, трудили се свесно да унесу што већу пометњу. У таквој буци и ларми пропуштена је једна важна ствар, да се прецизира време трајања гласања. Тако се догодило да из несени чланови узимали гласачке листиће и одлазили својим кућама, са уверењем да ће гласање трајати до 6 часова понодне. Међутим, гласање је окончано већ у 14 часова. Она несмотреност лишила је могућности један велики број гласача да се изјасне за једну или другу листу, а нарочито чланове Удружења из среза подгорског који су стигли читав сат после окончаног гласања.

На брадашће је изашло 163 чланова, иако Удружење има 350 чланова. За листу г. Филиповића, гласало је 106, а за листу г. Карића 57 чланова. **Илија Илић, обунар**

ЗАХТЕВИ ЗАНАТЛИЈА

Поводом спорније скупштине Занатлиског удружења у Ваљеву

На скупштини занатлија нису дошли до изражаја они захтеви занатлија, који се сами по себи намећу услед претешког положаја овога стаљежа.

Данас је више него икад потребно да занатлије знају изразити те своје захтеве, да се умеју окупити око њих и повести борбу кроз своја удружења за њихово остварење.

Тешка привредна криза, која ни до данас није завршена, погодила је највише економски слабе, а међу њима и занатлије. Неке индустријске гране, под заштитом царина, нагло су се развиле за последње две године, док су занати у целини у сталном опадању и изумирању. Редови занатлија проређују се, многи напуштају свој вишегодишњи посао, а они који су и даље остали у својим радионицама таворе своје тешке дане презадујени, без посла, без сретстава за живот. Положај многих занатлија често је гори од положаја појединих радника, јер ови последњи не морају бар да воде бригу о порези, кулуку, дуговиима и другим трошковима радионице.

Ситуација је данас таква да се занатлије сами међу собом морају запитати има ли томе спаса и где је излаз из овог тешког положаја? Многи очајници ће одговорити да је узалудна свака борба за поправку положаја занатлија, јер су занати у данашњем друштву осуђени на пропаст услед моћне конкуренције индустрије и банкарства.

Ми сматрамо да није тако. Тачно је, да привредни развој грађанског друштва води ка потискивању ситне производње уопште, па и занатске, али ипак занатлије својом удруженом борбом могу ублажити тај прелаз ка индустрији и терете кризе пребацити на економски јаче слојеве. Ставарањем занатско-машинских радионица на задружкој основи може се често пута избећи материјално пропадање занатлија и прилагодити овој стаљеж за виши степен производње. Сем тога, има заната, који ће још дуго постојати у нашој земљи поред индустрије, па могу чак и напредовати, као допуска произвођа. Напори занатлија треба да се крећу у том правцу, јер има пуно могућности да они данас још у оквиру постојећег стања даду плодне резултате.

Али за овако обимне послове потребна су велика новчана средства. Занатлије не само да немају новца, већ су већином до гуше презадујени код банака под зеленашким условима. Зато је потребно, пре свега, да се и занатлије, као год сељаци, узму под законску заштиту у последу плаћања дугова, а да се ревидирају, па чак и пониште сви зеленашки дугови занатлија. У исто време да се занатлија дају надзорници и јевтини кредити преко њихових занатлијских кредитних удружења.

Занатлије се могу удружити и у томе циљу да заједнички набављају себи алате и сировину преко својих задруга а тиме да се бар донекле ослободе од експлоатације крупних трговаца и индустријалаца.

Држава би могла у многоме помоћи развој занатског задругарства, ако би првенствено давала своје послове занатлијама и њиховим удружењима.

Још би се на један начин могло помоћи сиромашним занатлијама, а то је *отписивањем дужне порезе и кулука*. За време кризе многе занатлије нису могли зарадити ни колико за хлеб, а како им да плаћају нагомилану порезу и друге дажбине. Сада су они у таквом стању да је апсолутно немогуће пореским убирањем наплатити тај порез, па чак и кад би продали сву имовину занатлија. Али то не може бити циљ државе. Она се мора старати да привредника понова оспособи за самостални рад, и то се у овом слу-

Преглед књига и часописа ПОРАТНА ДРЖАВА од Слободана Јовановића

Као посебан део велике расправе г. Слободана Јовановића „Држава“ изашла је ових дана књига која носи назив „Поратна држава“. Овај део није теориски, ни супопаран, већ садржи конкретну анализу нових типова држава, насталих у току поратних година. Књига је писана стилско својственим г. Сл. Јовановићу: чистим народним језиком, концизно и јасно. Није потребно наглашавати, с обзиром на познате списатељске особине писца, да је књига написана мајсторски, у исто време исцрпно и без сувишног набрајања мање важних поједности.

Па ипак, не можемо да не споменемо извесна запажања, која су нам пала у очи у току читања ове интересантне књиге. Г. Јовановић као правни писац посматра државу скоро искључиво са формалног, правног гледишта; он је државу као друштвену творевину издвојио из читавог сплета историјских збивања и приказва нам је као нешто засебно. Његов опис личи нам на опис једне геометријске фигуре, где су исцрпно наведене све стране, ивице и углови, али нам није речено од каквог се материјала састоји та фигура. Полазећи са тога чисто формалног гледишта, г. Јовановић налази често сличности између фашистичког типа државе и совјетског државног система.

Такође не можемо се сложити са г. Јовановићем да је фашизам у Италији створио нов тип државе. Као што фашизам није изменио економску и социјалну основу Италије, тако исто он није могао створити ни нову државу. Нов државни систем, у основи различит од старог, може доћи само тамо где се врше дубоке социјалне промене, што у Италији и Немачкој није случај. И у једној и у другој земљи остале су класне поделе, само још више заострене, исти начин производње и размене добара са приватним власнишвом сретства за производњу, па према томе и држава врши исту функцију као и раније, само са новим методама. Главно је да је у власти остала иста државствена класа, која, и према мишљењу г. Сл. Јовановића, још увек врши свој утицај на државну управу.

Чуди нас да г. Сл. Јовановић, као опште признати ауторитет у области државног права, није начисто са извесним терминима научног социјализма. Тако он тврди да у Русији постоји „комунистичка држава“ (страна 151) и „комунистичка привреда“ (страна 149) док је у ствари и једно и друго бесмислица. Треба прочитати ма коју марксистичку расправу о држави, па ће одмах бити јасно да су овакви називи немогући за данашње прилике у Русији. И сам званични назив данашње Русије јасно каже да тамо држава није комунистичка већ социјалистичка. Није место у овом кратком приказу да се више упуштамо у објашњавање ових термина, али само скрећемо пажњу читаоцима на њих, да би их имали у виду при читању књиге.

Иначе се књига г. Јовановића, у чају може учинити само тако ако се горњи захтев занатлија што пре испуни. Терете пореске и друге намете треба пребацити са занатлија на оне, који могу да плате, на индустријалце, банкере и велетрговце.

То су најхитнији захтеви занатлија, око којих сви треба да се окупе, и да не дозволе да их разједиљују поједини партизани, ради циљева, који немају ничег заједничког са интересима занатлија.

А у тој борби за своје оправдане захтеве, занатлије ће наћи савезника у оним друштвеним редовима, који исто као и они пате под садашњим тешким приликама.

Бравко Рађић

сваком случају, и поред учињених замјерки, може препоручити свима који се интересују за друштвене и државне проблеме јер садржи обиле тачних података и описа појединих типова поратних држава.

Вогомир Богвић: Народна демократија и хрватско питање

Г. Богвић ставио је себи у задатак да пажљиво прати развој политичких прилика у нашој земљи, да региструје најважније струге и гледишта по актуелним питањима и да о томе даје свој суд, као човек, који активно учествује у политичком животу. Овакав рад потребан је и костан за нашу средину, која је оскудна у озбиљним политичким делима, пошто о политичким проблемима пишу многи, познати и непознати, обично на дохнат, без критичког духа и објективности, агитаторски или демагошки.

Књига г. Богвића садржи доста материјала из познате дискусије о хрватском питању. Аутор цитира мишљења разних политичких људи о овом најважнијем нашем политичком проблему. При томе разоткрива фашистичке тенденције код таквих Југословенских централиста и хрватских клерикалаца, који желе, сваки на свој начин, да хрватско питање реше помоћу фашистичких метода. Сасвим тачно је констатовао да је решење хрватског питања нераздвојиво везано за укидање остатака неародног режима и враћање ка пуној слободи и демократији.

Док је према већини наших политичара г. Богвић заузео критички став кад је реч о хрватском питању, дотле се према шефу Демократске странке г. Љуби Давидовићу понаша идолопоклонички. Све што каже Чика Љуба, макар то била каква незапажена безначајност, то је за писца брошуре о хрватском питању необориво тачно, непогрешиво, скоро светиња. Због овогаг некритичког посматрања г. Богвић није могао да запази крупна размимолажења која постоје између г. г. др. Мачека и Љубе Давидовића у погледу нових избора за Уставотворну скупштину и начина доношења новог Устава, који треба, барем формално, да реши хрватско питање. Исто тако г. Богвић прегрукује да је г. Давидовић противник стварања народног фронта код нас. Вођ србијанске демократије се долуде изјаснио на познатом крагујевачком збору за ову политичку групацију, али је доцније целим својим држањем, а недавно и формалном изјавом, негирао то своје раније мишљење.

У погледу оцењивања става и рада г. др. Драгољуба Јовановића г. Богвић је нарочито неправичан. Он извесна идеолошка застрањивања г. др. Драгољуба Јовановића у правцу фашизма толико преувеличава, да је овог најактивнијег борца против фашизма прогласио пунокрвним фашистом! По свему изгледа да постоји извесна лична нетрпељивост писца према г. др. Јовановићу, која га је руководила да овако погрешно и неправично оцени вођу левих земљорадника. Тврђење да г. др. Јовановић располаже „обилним материјалним сретствима“ звучи помало провокаторски. Овакво тисање нимало не може користити оној тежњи, која се провлачи кроз целу књигу г. Богвића: да допринесе окупљању свих напредних опозиционих група у један блок против фашизма и националног угњетавања.

Због ових крупних недостатака, књига г. Богвића није значајан прилог дискусији о хрватском питању.

Из Уредништва

„Наша реч“ се издржала сопственим сретствима, добивши међ премога или претплата. Њено излажење зависи у првом реду од аазуимљивости пензионера по другим местима којима се шаљу две третине целокупног tiraжа. Испоруку прикупљеног новца сада смо олакшали отварањем чеконног рачуна број 38.957. Уз овај број приложили смо чеконну уплатницу, којом нам треба послати сав прикупљени новац без застоја да би смо на време, као и досада, могли да одговоримо својим обавезама према читаоцима и штампарији.

Од уредности и поверљивости зависи даље уредно излажење „Наше речи“, која је својим изашлим бројевима одлично примљена.

Нова часопис „Наша старост“

Од првог септембра почиње излазити у Београду нови месечник за књижевност, уметност и сва културна, научна и социјална питања. Часопис ће се звати „Наша старост“. Уредник је г. Александар Вучо, књижевник. Претплата износи годишње 60 динара, полугодишње 30, а тромесечно 15 динара.

Међу сарадницима помињу се имена истакнутих јавних радника и књижевника, као што су: Бранислав Нушић, Милан Богдановић, Живојин Балугић, Велибор Глигорић, Ђустав Крkleц и други.

Ми очекујемо да ће нови часопис успети да окупи око себе све напредне културне људе, који претстављају старну вредност и који ће хтећи да се ставе против социјалне и књижевне реакције уопште. У то име ми поздрављамо појаву новог часописа и препоручујемо га читаоцима, јер нам имена сарадника дају сигурну гаранцију да ће с успехом испунити задатак, који је себи поставио. У идућем броју, пошто часопис будемо добили, осврћућемо се опширније на садржај прве свеске.

Штрајк абаџиских радника на Убу

Пошто су послодавци одбили да потпишу тарифу, поднесу у од стране радника, то су они 25 августа ступили у штрајк. Укупно је у штрајку 32 абаџиска радника. Штрајкбрехера нема.

Радници у тарифи траже радно време од 10 часова. Сем тога траже да се утврде цене раду на парче и да им се плати 70% више прековремен рад, а 100% више недељни рад, као што је био предвиђено. Ради интервенције био је из Београда претставник Радничке коморе на Убу, али није успео да убеди послодавце да потпишу тарифу.

Зубни лекар Јосип Рип

Вратио се с пута и поново ординира у улици Карађорђевој 51 (зграда Стара апотека).

Жетвено славље г. Алексеја Алексића, сопственика економије „Тамнава“ у Совљаку

С много уметности г. Алексић, раније заслужни америчких аутомобила а сада сопственик земљишног комплекса од скоро 150 хектара у Тамнави, аранжирао је на своје имању једну светковину. О тој светковини кружиле би вероватно приче само код оних сиљних доколничара што их је г. Алексић почастио, уз трештаве звуке за ту прилику наручене музике, да се о њој нису појавили дужни чланци у дневним листовима. То значи да се г. Алексић постарав за област рекламе и да је, као што ћемо видети мало касније, и цела свечаност имала своју сврху.

70.000 синова пада је тога дана, писао је један београдски дневник уз остале многобројне похвале на рачун предузимљивости гостолубивога г. Алексића није само вредан пољопривредни продуцент, него и напредан човек, пре свега хуман, који на своје имању уз модерне методе одгоја свињарства и живинарства, пажњу је и ретку чвечност према најраним радницима. Ми знамо да то није тако. Задовољени репортери пропустили су прилику да змире у рудне услове на имању г. Алексића. Тамо се не ради пољопривредним справама, избачен је на пример трактор као нерентабилан, али није требало заборавити подвући да је за г. Алексића свакако јединија изобилица снага тамнавских селака, која се такмира мизерним надницама од 6 до 10 динара и за најтеже послове. Г. Алексић има, осим тога, неких 10 сталних момака, који би знали о својим недовољном храњиву и малој награди код предузимљивог гледа прилично да кажу. Као што, уосталом, нису неинтересантни ни многа ситнања селака у Совљаку, комшија г. Алексићевих, којима је његова предузимљивост дојаридна.

Пољопривредна продукција г. Алексића скупа је и неидржљива кад се мери рђаво плаћеним знојем надничара, сиротих тамнавских селака. Још сада се показује пољопривредни смирао г. Алексића, на чију се економију не гледа као на узор рационалне обраде, него као на остатак спахлука, макар и купљеног, коме ни у другим крајевима наше држане аграрна реформа није стала зарват.

Уколико је тачно да је жетвена свечаност г. Алексића, приређена с помпом и рекламом, имала за циљ налажење нових кредита, или чак и купца економије, као што се истиче на Убу и у Совљаку, о томе ћемо још видети.

Нашим читаоцима из Ваљевог лист се неће достављати поштом. Уместо слања поштом, они ће моћи да га купе на улици од продавца.

Т Р Г О В И Н А Миљивоја Ј. Радишића - ВАЉЕВО -

Извештава цењене муштерије да је поред познатог богатог избора све врсте мануфактурно-галантериске робе, приспело већи део јесење робе као: штофа женског и мушког, равне свиле, платна све ширине, сомота, порхета, сатина, цвилена, кошуља, шешира, ђачких капа, чарапа, трикотажа за одрасле и децу, вуне за рад итд.

Роба је купљена код првих домаћих и страних фабрика, по врло ниским ценама.